

Haniczko Anna

A Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, KeTK, Közép-európai Nyelvek és Kultúrák Intézete doktorandája, Tornalján él, e-mail: ancihaniczkova@gmail.com

Interjú Pusko Gábor néprajzkutatóval, a tornaljai Kulturális Antropológiai Műhely elnökével

Január végén immáron másodszor került megrendezésre a „Tér-idő-közösség: a felföldi és kárpátaljai magyarság a társadalomtudományok tükrében” című nemzetközi tudományos konferencia Tornalján. Az esemény a helyi Kulturális Antropológiai Műhely szervezésében, a Magyar Tudományos Akadémia anyagi támogatásával jött létre. A kétnapos konferencián egyetemisták, doktoranduszok vettek részt, akik számára az esemény kiváló alkalomként szolgált arra, hogy bemutassák kutatási területeiket. A konferencia előadásai négy tudományterületet foglaltak magukba: a néprajzot, kulturális antropológiát, történelmet és nyelvészetet. Az idei konferencián érdekességnek számított, hogy a hazai magyar előadók mellett kárpátaljai fiatal kutatók is részt vettek az eseményen. Az egyes előadásokat a témában jártas szakértők véleményezték. A néprajz szekció előadásait Agócs Gergely néprajzkutató, népzeneész, a nyelvészet szekció előadásait pedig Kontra Miklós nyelvész értékelte.

Interjúmban az esemény főszervezőjével, a tornaljai Kulturális Antropológiai Műhely elnökével, Pusko Gáborral beszélgettem. Pusko Gábor néprajzból szerzett diplomát a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen. Kutatási területe, munkássága széleskörű. Beszélgetésünk alatt szó esett magáról a konferenciáról, a Kulturális antropológiai Műhelyről, az intézményen belül folyó tevékenységekről, célokról, tervekről, s végül, de nem utolsósorban, a tornaljai kulturális életéről, amelynek aktív szervezője.

■ 1999-ben létrehozta a tornaljai Kulturális Antropológiai Műhelyt. Milyen szándékok vezérték az intézmény megalapításánál?

A Kulturális Antropológiai Műhely gyökerei 1989 környékére nyúlnak vissza. Ekkoriban hoztunk létre egy önkéntes néprajzi gyűjtőcsoportot itt, Tornalján, s felvettük a kapcsolatot Liszka Józseffel, aki ekkoriban a napi munkája mellett egy hasonló csoportot irányított. Ebben az időben figyelmünk elsősorban a térség tárgyi emlékei felé irányult, első kiállításaink megszervezésében pedig B. Kovács István volt segítségünkre.

Nyilván e tevékenységeknek köszönhetően kaptam meghívót a Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaság alakuló ülésére. Ez a társaság egyébként egyike volt a legelső csehszlovákiai civil szervezeteknek, és éveken keresztül igen szerteágazó és hasznos tevékenységet folytatott. Sajnos, a kilencvenes évek végétől gyakorlatilag megszűnt létezni. A néprajzi társaság keretein belül különféle szakmai – regionális csoportok szerveződtek, melyek később önálló szervezetekké, intézményekké nőttek ki magukat. Ilyen volt a Danter Izabella által létrehozott Mátyusföldi Muzeológiai Társaság, az Ág Tibor és Huszár László által irányított népzenei munkacsoportból tulajdonképpen a CSEMADOK Művelődési Intézete jött létre, a néprajzi társaság Gömöri Regionális Csoportja pedig a Kulturális Antropológiai Műhely alapjait képezte. Ebben az időben sorra alakultak a különféle szakmai szervezetek, amelyek azonban egy-egy szakmai vagy földrajzi területre összpontosítottak. Így a saját elképzeléseinknek elég nehéz volt érvényt szerezni egyéb szervezetek keretein belül. Célunk tehát egy olyan szakmai szervezet létrehozása volt, amely elsősorban Gömört és a szomszédos térségeket helyezi kutatásai középpontjába, lehetőséget biztosít a térséggel foglalkozó fiatal szakembereknek és önkénteseknek, hogy itteni kutatásaikat szervezzék, intézményi keretek között végezhesék, s amennyiben lehet, publikációs és bemutatkozási lehetőséget biztosítson számukra. Ugyanakkor a kezdetektől a holisztikus látásmódot hangsúlyoztuk, tehát a társadalmi – kulturális lét teljességét tekintjük kutatásaink területének, ami eleve magában hordozza a különféle szakterületek közötti együttműködést.

■ Milyen volt a fogadtatás a szakma, a nyilvánosság részéről?

A széles nyilvánosság reakcióit – akár még helyi szinten is – nem ismerjük. Nem tudjuk, hogy mennyire követték vagy követik akár napjainkban is a Kulturális Antropológiai Műhely tevékenységét a nem szakmabeliek. Egy-egy általunk szervezett eseményre azért mindig jönnek érdeklődők, de ezeken a ren-

dezvényeken kívül valószínűleg nagyon keveset tudnak az emberek a tevékenységünkről. A szakmai életben, szakmai körökben, úgy gondolom, sikerült viszonylag tisztességes pozíciót elfoglalnunk. Ez leginkább azon intézmények sorával mérhető, melyek hosszabb távon vagy akár alkalmanként partnernek választottak bennünket különféle kutatások vagy konferenciák szervezése, lebonyolítása során. Talán arra is egyfajta elismerésként tekinthetünk, hogy most már évek óta lehetőséget kapunk pályázat benyújtására a Magyar Tudományos Akadémia meghívásos pályázati felhívására.

■ Az elmúlt több mint 15 év munkássága során mely események voltak a legmeghatározóbbak az intézmény történetében?

A kezdetekben a tudományos tevékenység mellett különféle felvilágosító és térségfejlesztési programokba is bekapcsolódtunk, illetve mi magunk is kezdeményeztünk ilyeneket. Egrészt ezekkel a programokkal sikerült megalapoznunk a műhely technikai hátterét – számítógépeket, kamerákat, egyéb, a tevékenységhez elengedhetetlen berendezéseket tudtunk vásárolni – másrészt a sikeres pályázatainknak köszönhetően főállású, valamint részmunkaidős munkatársakat is tudtunk alkalmazni. Ez azonban azt eredményezte, hogy az egyre bővülő tevékenység újabb és újabb forrásokat igényelt, s be kellett látnunk, hogy a különféle programok indítása és a pályázatok lebonyolítása kezd öncélúvá válni, ami a szakmai tevékenységtől von el energiákat. Ezért döntöttünk úgy, hogy visszatérünk a kezdeti elgondoláshoz, és ezután a szervezet keretei között

csak tudományos tevékenységet folytunk.

Már az alapszabályban célul tűztük ki egy regionális múzeum alapjainak lerakását. Ezt magyarországi barátaink segítségével sikerült is megvalósítani. Az állandó néprajzi – helytörténeti kiállításunk létrehozásában nagy segítségünkre voltak Szabó László professzor és Nagy Molnár Miklós, egyesületünk tagjai közül pedig Gecse Annabella néprajzkutató és Puskoné Bodnár Enikő vették ki részüket a munkából. Sajnos, megfelelő épületet vagy helyiségeket a város nem biztosított, a gyűjtemény egyik vállalkozó barátunk, Borbély Ferenc tulajdonában lévő épületben van elhelyezve. Mivel egy kiállítótér vagy múzeum fenntartása, működtetése jócskán túlmutat egy vidéki civil szervezet lehetőségein, a kiállítást bezártuk, bár az anyag nagy része együtt van. S hogy szakmai szempontból azért ennek a tárlatnak volt valamilyen súlya, azt az is mutatja, hogy a kiállítást Balassa M. Iván, a Szentendrei Szabadtéri Múzeum címzetes igazgatója nyitotta meg, s az eseményen részt vettek rajta mások mellett Viga Gyula, aki akkor a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Múzeumok igazgatóhelyettese volt, Selmeczi Kovács Attila egyetemi tanár vagy a rimaszombati Gömöri Múzeum akkori igazgatója, B. Kovács István. Az esemény köré szervezett konferencia összefoglalóját egy kis füzetben publikáltuk.

Az említett konferenciát követően került sor 2004-ben a cseh-szlovákiai magyar tudományos könyvkiadás témakörét taglaló tanácskozásra, melyet a Fórum Intézet Etnológiai Központjával közösen szerveztünk, majd 2006-ban egy nagyszabású cigánykutatási konferenciát szerveztünk meg Tornalján a Magyar Tudományos Akadémia Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézetével karöltve. Ezt követően pedig előbb 2013-ban, majd az idén is megszerveztük a „Tér, idő, közösség” c. konferenciánkat.

Mindezek mellett önálló néprajzi, kultúrantropológiai és nyelvészeti kutatásokat folytattunk, illetve részt vettünk más intézmények kutatásaiban. A kutatások eredményeit saját kiadványainkban és a partnerszervezetek tanulmányköteteiben publikáltuk, melyek közül kiemelném az Etnológiai Központ évkönyvét, az Acta Ethnologica Danubiana sorozatot és a MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézetének köteteit.

Különösen fontosnak tartjuk azokat az egyetemeket, főiskolákat által szervezett kutatásokat, amelyekben a hallgatók vesznek részt, s melyekben rendszerint

házigazdaként, egyfajta bázisként, háttérintézményként kapcsolódunk be.

■ **Beszélhetünk olyan tervekről is, amelyek megvalósítása idáig különböző okokból kifolyólag kudarcba fulladt, de a jövőben szívesen megvalósítaná őket?**

Ha lehetőségeink és képességeink irányából közelítek a kérdéshez, akkor azt kell mondanom, hogy nincsenek ilyenek. Amit elterveztünk, azt meg is csináltuk. Az már egy másik kérdés, hogy mi mindenről ábrándozunk, hogy mi az, amit még meg kellene, meg lehetne csinálni. Jó lenne közreadni a korábbi kutatásaink eredményeit, neki lehetne feszülni a füleki barátainkkal néhány éve meghirdetett és elkezdett nógrádi kutatásnak, egymás mellé lehetne tenni a különböző irányokból közelítő „gömörkutatások” által elért eredményeket, s megpróbálni egységben látni és láttatni a térség kultúráját (ilyen jellegű lépések más intézményeknél már történtek eddig is, elég megemlíteni B. Kovács István „Gömörország” c. könyvét vagy a Debreceni Egyetemen megjelentetett, négykötetes „A gömöri magyarság néprajza” c. kiadványt). Érdekes lenne lokális vizsgálatokat is végezni egy-egy kistájon vagy akár települési szinten is, s a kutatások eredményeit összevetni a korábbi kutatások eredményeivel.

■ **Melyik hazai vagy határon túli intézményekkel dolgoznak együtt?**

Bár az utóbbi években nem jut anynyi idő a partnerkapcsolatok építésére, ápolására, mint arra szükség lenne, azért alkalmanként együttműködünk különböző intézményekkel. A sort a Fórum Intézettel és annak Etnológiai Központjával kezdeném, mely intézmények programjaiban – kutatások, konferenciák – többször is részt vettünk. Ugyanakkor az Etnológiai Központ már említett évkönyvében rendre publikálási lehetőséget kapunk. Alkalmanként bekapcsolódunk a MTA már többször említett intézete által szervezett kutatásokba is. Még a kezdetekkor kötöttünk egy együttműködési megállapodást a szolnoki Damjanich János Múzeummal, ám ez a kapcsolat idővel leült, elveszítette intenzitását. Néhány alkalommal a Selye János Egyetem Tanárképző Karával működünk együtt, s újabban a TéKa Társulás – Szlovákiai Magyar Fiatalok Tudományos és Kulturális Társulása az, amely a fiatal kutatóknak lehetőséget biztosító konferenciák szervezésében segít nekünk. Mindezek mellett, személyes érintettség okán a

Tornaljai Művelődési Központtal is több esetben együttműködünk.

■ **Január végén immáron második alkalommal került megrendezésre a „Tér-idő-közösség: a felföldi és kárpátaljai magyarság a társadalomtudományok tükrében” című tudományos konferencia. Mi a rendezvény fő célja?**

Elsődlegesen az, hogy teret és lehetőséget biztosítsunk a fiatal kutatóknak, egyetemistáknak, doktoranduszoknak a bemutatkozásra. Amint említettem, a hazai magyar tudományos ernyőszervezetek megszűntek vagy nem fejtenek ki semmilyen tevékenységet, így a fiatal kutatóknak ennyivel kevesebb lehetőségük nyílik tapasztaltabb szakemberekkel találkozni. Saját tapasztalataim alapján elmondhatom, hogy egy-egy találkozó bármely tudományterület nagyjaival, egy életre szóló élményt, egyben iránymutatást és inspirációt is adhat. Fontos, hogy ne csak tanár-diák pozícióból kerüljön sor eszmecserére, kötetlenebb szakmai beszélgetésre. Azt is fontosnak tartottuk, hogy a különböző intézményekben és más-más országban tanuló hallgatók egymással is megismerkedjenek, annál is inkább, mert nekik kell folytatni a sok helyen elkezdett munkát, vagy akár új dolgokat is elindíthatnak. Fontosnak tartjuk a folytonosságot, nem szeretnénk, ha bármilyen szakadék is keletkezne az egyes nemzedékek között. Ugyanakkor arra is szükség van, hogy a fiatalok megtapasztalják, a tudás is ember, ám erre nem mindig az egyetem a megfelelő helyszín. Másrészt publikációs lehetőséget biztosítunk a konferencián részt vevő előadóknak, ami azon túl, hogy inspirál, további munkára ösztönöz, és segít betagozódni a tudományos közegbe, krediteket is ér, ami szintén nem feltétlenül elhanyagolható.

■ **A Tornaljai Művelődési Központ igazgatójaként hogyan tudná jellemezni a tornaljai kulturális életet? Milyen a helyi lakosok hozzáállása a különböző kulturális eseményekhez?**

Ha a két világháború közötti időszakhoz próbálom hasonlítani a tornaljai kulturális életet, akkor azt kell mondanom, hogy a helyzet siralmas vagy még annál is súlyosabb! Például azért, mert az említett időszakban Tornalján 46 egyesület, társulás működött, napjainkban egy kézen meg lehet számolni az aktív egyesületeket. Ha viszont mindent figyelembe vesszünk, és összehasonlítási alapul a szomszédos magyarországi területeket vagy a szlovákiai magyar településeket vesszük,

akkor úgy vélem, hogy ebben a városkában kiemelkedő és pezsgő kulturális élet zajlik. Évente 4-6 színházi előadást szervezünk, eddig két évfolyamot élt meg a dzsessz fesztiválunk, melyen igen jeles előadók léptek fel, időről időre bemutatkozik egy-egy befutott rock-, dzsessz- vagy folkegyüttes vagy előadó-művész, szimfonikus koncertet szerveztünk, januárban újévi operettgálát tartunk, neves előadók tartanak előadásokat és lehetne még sorolni. Tornalján már hatodik éve rendszeres táncháza van a népszerű Parapács zenekarnak, amivel rajtunk kívül csak Komárom dicsekedhet. Útjára indítottuk a népzenei tanodát, ahol citerázni, dudálni lehet tanulni, s ami meglepő, hogy elsősorban a felnőttek érdeklődnek. A kínálatot néptáncoktatással fogjuk hamarosan bővíteni. Bő két évvel ezelőtt szintársulatot hoztunk létre, amivel negyven éves kihagyás után indítottuk újra a magyar színjátszást Tornalján. A művelődési ház mellett működött egy barantai csapat, mely ma már inkább katonai hagyományörző csoportnak nevezi magát. Tradicionális íjászszerzőkört működtettünk felnőtteknek, és többféle egészségmegőréssel kapcsolatos csoport működik az intézmény falai között. Ezeket a tevékenységeket azért tartjuk fontosnak, mert közösségeket teremtenek, ami az egészséges lokálpatriotizmus, az egészséges „mi-tudat” alapja. Ugyancsak a közösségépítést célozzák az olyan nagyszerű rendezvényeink is, mint a Hagyományok Napja – melyet egyébként a Kulturális Antropológiai Műhely kezdett szervezni, napjainkban a két intézmény közös rendezvénye – a Középkori Kavalkád, a Magyar Kultúra Napja vagy a Gömői Népzenei és Néptánc-tábor is. Mindezek mellett számos kisebb rendezvényünk is van: író-olvasó találkozók, szakmai előadások, könyvtáros programok, stb. Az összes rendezvényünket egyébként pályázati támogatásokból vagy önerőből szervezzük, ami sokszor komoly fejtörés elé állít bennünket. Mindent egybevetve azt gondolom, azt gondoljuk, hogy a Tornaljai Művelődési Központ meghatározó tényezőjévé vált a tágabb térség kulturális életének még úgy is, hogy tisztában vagyunk valamennyi hibánkkal, hiányossággal. Egyébként pedig a nézőszám igazol, vagy rosszabb esetben cáfol bennünket.

■ **Köszönöm a beszélgetést!**

Dr.h.c. prof. Ing. Albert Sándor, PhD.

a Selye János Egyetem alapító rektora, a komáromi Felnőttképzési Intézet, Kht. igazgatója; lakhely: Kassa – Pat, albert.sandor43@gmail.com

A tanulásról

Műveltségre tanulással tehetünk szert. Mindenki tanul. Egész életünk során tanulunk. Tanulunk nyelveket, matematikát, fizikát. Csak egyet nem tanulunk meg: hogyan kell tanulni?

Az esetek többségében a tanulók nagy erőfeszítések árán, nem ésszerűen tanulnak, mert nem ismerik a tanulást megkönnyítő tényezőket és körülményeket.

A kutatások azt bizonyítják, hogy az emberek 80%-a leginkább azt jegyzi meg, amit lát (vizuális típus). Mások könnyebben megjegyzik azt, amit hallottak, ezért a tananyagot is hangos olvasással sajátítják el (auditív típus). A motorikus típus legjobban azt jegyzi meg, amit írásban feljegyzett.

A valóságban az emberek többsége inkább valamiféle vegyes típushoz tartozik, akik különböző, egyéni módon tanulnak.

Jó lenne, ha mindenki megállapítaná, melyik típushoz tartozik, hogy tudatosan alkalmazhassa a leghatékonyabb módszert. Pl. a vizuális-motorikus típushoz tartozók úgy könnyíthetik meg a tanulást, hogy a szöveg fontos részeit aláhúzzák és jegyzeteket készítenek, amelyek a későbbiek során hatékony támaszként szolgálnak.

Meg kell állapítani azt is, hogy a nap (esetleg éjszaka) melyik szakaszában tudunk legtöbbet teljesíteni, és a lehetőségek szerint a nagy teljesítményt biztosító napszakban kell tanulni.

Minden tanuló oly módon tanul, ahogy az neki leginkább megfelel. Mindenkinek lehetnek sajátos szokásai, lehet saját tanulási stílusa.

Vannak azonban bizonyos szabályok, amelyek megtartása növeli a tanulás hatékonyságát.

Ezek a következők:

1. Tájékozódás a megtanulandó szövegben: Ennek a lépésnek az az értelme, hogy a tanuló áttekintést szerezzen a tananyagról. El kell tehát olvasni a bevezetést, a tartalomjegyzéket, meg kell nézni az ábrákat, a képeket, és át kell lapozni az egész könyvet.

2. Kérdések feltevése: Miről szól, mit taglal a megtanulandó szöveg? Mit tudok az adott témáról? Mit kell még megtudnom az adott témáról? A kérdések feltevésének értelme: segítségükkel el kell jutni a lényeges gondolatokhoz, a szöveg lényegéhez.

3. A megtanulandó szöveg figyelmes olvasása: Ajánlatos a szöveget felosztani kisebb egységekre. Az egyes részek figyelmes elolvasása után álljunk meg; gondoljuk át még egyszer az elolvasott szöveg tartalmát, és tegyünk fel néhány kérdést: Melyek az új, ismeretlen fogalmak, kifejezések? Tökéletesen megértettem a szöveget? Emlékszem arra, amit elolvastam? Megértettem az ábrákat? stb.

4. A megtanult tananyag tisztázása (elmondása): Nagyon fontos, hogy minden egység után megálljunk, és tisztázzuk a megtanult tananyagot, vagyis csöndben vagy hangosan saját szavainkkal mondjuk el a tananyag szövegét. Ne törekedjünk eközben a tananyag szó szerinti, mechanikus elmondására. Inkább a tananyag lényegének megértéséről és az alapvető gondolatok tisztázásáról van szó.

5. A tananyag átismétlése: A tananyag valamennyi részének elsajátítása után következik az egész szöveg átismétlése. Először tehát közvetlenül az elsajátítás után ismételjük át a tananyagot, de át kell azt ismételnünk a tanítási óra (vizsga) előtt is.

A kétezres évek elején vizsgáltuk a középiskolások tanulási szokásait a Szlovák Köztársaságban. A felmérésben 48 középiskola 3387 tanulója vett részt.

A következőkben feltüntetjük a felmérés legfontosabb eredményeit, és egyúttal felvázoljuk a tanulás hatékonysága emelésének néhány lehetséges módját is.

1. A tanulók többsége (67,61%) estefelé tanul, de a tanulóknak 62,74%-a akkor kezd tanulni, amikor már „fáradt” (nem érzi magát frissnek).

2. Közvetlenül az iskolából való hazatérése után csak a tanulók 32,63%-a lát hozzá a tanuláshoz.